

Monika Serek*

Milczące uznanie żądania konsumenta a rękojmiane obniżenie ceny**

Zapewnienie skutecznej ochrony praw konsumenta jest jednym z celów realizowanych przez prawo unijne. Jak wynika z Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej¹, Unia ma się przyczynić do osiągnięcia wysokiego poziomu ochrony konsumentów, co jest niezbędne dla zagwarantowania prawidłowego funkcjonowania rynku wewnętrznego, na którym zapewniony jest swobodny przepływ towarów i usług oraz swoboda przedsiębiorczości; podkreśla się przy tym, że rynek wewnętrzny powinien być oparty na właściwej równowadze pomiędzy wysokim poziomem ochrony konsumentów i konkurencyjnością przedsiębiorstw.

W celu urzeczywistnienia funkcjonowania rynku wewnętrznego w obszarze zapewnienia ochrony praw konsumenta, od początku lat 90. XX w. wydano szereg dyrektyw, które w sposób znaczący wpłynęły na rozwiązania przyjęte w polskim ustawodawstwie krajowym. Na potrzeby niniejszego wywodu do najbardziej istotnych z nich należy zaliczyć: po pierwsze, dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1999/44/WE z 25.05.1999 r. w sprawie niektórych aspektów sprzedaży towarów konsumpcyjnych i związanych z tym gwarancji², której implementacja do prawa polskiego nastąpiła w drodze ustawy z 27.07.2002 r. o szczególnych warunkach sprzedaży konsumenckiej oraz o zmianie Kodeksu cywilnego³; po drugie, dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2011/83/UE z 25.10.2011 r. w sprawie praw konsumentów⁴. Celem tej ostatniej było stworzenie zarówno dla konsumentów, jak i dla przedsiębiorców możliwości korzystania z jednolitych ram regulacyjnych, opartych na jasno zdefiniowanych pojęciach prawnych, normujących określone aspekty umów zawieranych między przedsiębiorstwami a konsumentami w całej Unii. Dyrektywa ta została transponowana do polskiego prawa w drodze ustawy z 30.05.2014 r. o prawach konsumenta⁵, wprowadzającej m.in. istotne

* Mgr Monika Serek jest doktorantką w Katedrze Prawa Własności Intelektualnej na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego, Polska, ORCID 0000-0003-2390-9922, e-mail: monika.serek@doctoral.uj.edu.pl

** Data zgłoszenia tekstu przez autorkę: 17.12.2019 r.; data przyjęcia tekstu przez redakcję do publikacji: 7.01.2020 r.

¹ Wersja skonsolidowana Dz.Urz. UE C 202 z 2016 r., s. 47.

² Dz.Urz. WE L 171 z 9.07.1999 r., s. 12 i n.

³ Dz.U. Nr 121, poz. 1176 ze zm. – dalej ustawa o sprzedaży konsumenckiej.

⁴ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2011/83/UE z 25.10.2011 r. w sprawie praw konsumentów zmieniająca dyrektywę Rady 93/13/EWG i dyrektywę 1999/44/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz uchylająca dyrektywę Rady 85/577/EWG i dyrektywę 97/7/WE Parlamentu Europejskiego i Rady (Dz.Urz. UE L 304 z 22.11.2011 r., s. 64 i n.).

⁵ Dz.U. z 2014 r. poz. 827.

zmiany do przepisów Kodeksu cywilnego⁶ regulujących umowę sprzedaży. Jednocześnie, przywołana ustawa uchyliliła poprzednio obowiązującą ustawę o sprzedaży konsumenckiej, wprowadzając jednakże kalkę niektórych z jej rozwiązań do przepisów Kodeksu cywilnego.

Jednym z przepisów, który został wprowadzony ustawą z 30.05.2014 r., jest art. 561⁵ k.c., zgodnie z którym, jeżeli kupujący będący konsumentem zażądał wymiany rzeczy lub usunięcia wady albo złożył oświadczenie o obniżeniu ceny, określając kwotę, o którą cena ma być obniżona, a sprzedawca nie ustosunkował się do tego żądania w terminie czternastu dni, to uważa się, że żądanie to uznał za uzasadnione.

Przepis ten został przejęty z poniżej opisaną modyfikacją z uchylonej ustawy o sprzedaży konsumenckiej, która w art. 8 ust. 3 wskazywała, że jeżeli sprzedawca, który otrzymał od kupującego żądanie nieodpłatnej naprawy lub wymiany rzeczy ruchomej na nową w przypadku jej niezgodności z umową, nie ustosunkował się do tego żądania w terminie 14 dni, to uważa się, że uznał je za uzasadnione.

Z porównania obu przepisów wynika, że art. 561⁵ k.c. dotyczy – po pierwsze – uprawnień kupującego w odniesieniu do każdej rzeczy (a zatem nie tylko do rzeczy ruchomej), a po drugie, obejmuje swoim zakresem również oświadczenie kupującego o obniżeniu ceny. Wymaga przy tym podkreślenia, że żaden z powołanych przepisów nie miał swojego odpowiednika w treści dyrektyw, które nie wprowadzały jakiegokolwiek automatycznego uznania przez sprzedawcę (będącego przedsiębiorcą) zgłoszonych przez konsumenta żądań wynikających z rękojmi za wady rzeczy, w przypadku braku udzielenia konsumentowi odpowiedzi na jego żądanie w ustawowym terminie. Dyrektywa z 25.10.2011 r. w sprawie praw konsumentów, przewidując harmonizację zupełną, zgodnie z którą państwa członkowskie UE nie mogą w zakresie uregulowanym dyrektywą utrzymywać ani wprowadzać do swojego prawa krajowego przepisów odbiegających od tych, które zostały ustanowione w dyrektywie, nie stała jednak na przeszkodzie wprowadzaniu przez państwa członkowskie rozwiązań dodatkowych, których celem było zwiększenie ochrony konsumentów.

Na tle brzmienia art. 561⁵ k.c. powstaje wszakże pytanie, jak kształtuje się sytuacja prawna sprzedawcy i możliwość jego ewentualnej obrony w postępowaniu sądowym w przypadku milczącego upływu ww. terminu. Nietrudno bowiem wyobrazić sobie sytuację, gdy kupujący złożył bezzasadne żądanie, a sprzedawca z różnych przyczyn (w tym z przyczyn nieleżących po swojej stronie) nie złożył odpowiedzi na żądanie w ustawowym terminie. W niniejszym artykule zasadnicze rozważania będą koncentrowały się przy tym wokół braku reakcji sprzedawcy na żądanie oświadczenia konsumenta o obniżeniu ceny, które to uprawnienie do obniżenia ceny traktowane jest jako „najprostszy i mało uciążliwy sposób ochrony kupującego”⁷. Przedmiotem poniższej analizy będzie w szczególności to, czy treść przepisów Kodeksu cywilnego daje podstawę do takiej interpretacji art. 561⁵ k.c., zgodnie z którą, jeśli w terminie 14 dni sprzedawca nie udzielił odpowiedzi na reklamację

⁶ Ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn.: Dz.U. z 2020 r. poz. 1740) – dalej k.c.

⁷ W.J. Katner [w:] *System Prawa Prywatnego*, t. 7, *Prawo zobowiązań – część szczegółowa*, red. J. Rajski, Z. Radwański, Warszawa 2011, s. 137.

konsumenta, wówczas należy uznać, że tym samym zaakceptował trwale wybrany sposób przywrócenia przedmiotu sprzedaży do jego zgodności z umową, w tym obniżenie ceny, niezależnie od tego, czy wady w ogóle istniały czy konsument wiedział o wadzie, jak również niezależnie od kwoty, o którą konsument obniżył cenę.

WARIANTY WYKŁADNI ART. 561⁵ K.C.

Na gruncie podobnych do art. 561⁵ k.c. regulacji prawnych wprowadzających konstrukcję uznania żądania osoby je zgłaszającej w przypadku braku udzielenia odpowiedzi w terminie⁸, prezentowane są rozmaite poglądy na temat skutków prawnych nierozpatrzenia reklamacji klienta przez jej adresata w ustawowym terminie. Można wyróżnić poglądy, że regulacje te konstruuja niewzruszalną fikcję prawną uznania reklamacji (co przyjmowano głównie w odniesieniu do treści art. 561⁵ k.c.) bądź wzruszalne domniemanie prawne uznania reklamacji przez adresata, bądź też domniemanie faktyczne uznania reklamacji czy też niewłaściwe uznanie żądania zawartego w nierozpatrzonej reklamacji⁹.

W odniesieniu do unormowania objętego art. 561⁵ k.c., w doktrynie prawa cywilnego wyrażono podgląd, że skutkiem uznania żądania konsumenta za uzasadnione po upływie 14 dni jest prekluzja zarzutu sprzedawcy co do braku jego odpowiedzialności za wadę; innymi słowy, sprzedawca nie może uchylić się od odpowiedzialności za wadę rzeczy po bezskutecznym upływie 14 dni¹⁰. W konsekwencji, w odniesieniu do zgłoszonego przez kupującego, będącego konsumentem oświadczenia o obniżeniu ceny, bezskuteczny upływ 14-dniowego terminu oznaczałby (przyjmując słuszność powyższego poglądu), że sprzedawca traci zarówno możliwość podniesienia zarzutu bezpodstawności obniżenia ceny, jak i kwestionowania zakresu obniżenia ceny.

Należy zauważyć, że poglądy doktryny opowiadające się za powyższym rozwiązaniem, opierają się w głównej mierze na wyroku SN z 5.07.2012 r., IV CSK 75/12, wydanym na tle art. 8 ust. 3 ustawy o sprzedaży konsumenckiej, w uzasadnieniu którego wyrażono stanowisko, że: „Brak odpowiedzi na zgłoszone przez kupującego żądanie stwarza fikcję jego uznania i tak jak przy uznaniu roszczenia oznacza przyznanie przez sprzedającego okoliczności niezgodności towaru z ustawą oraz zgodę co do treści żądania, a więc sposobu doprowadzenia do zgodności towaru z umową, jeżeli został on przez uprawnionego określony w treści żądania. Po bezskutecznym

⁸ Zob. art. 8 ustawy z 5.08.2015 r. o rozpatrywaniu reklamacji przez podmioty rynku finansowego i o Rzeczniku Finansowym (tekst jedn.: Dz.U. z 2017 r. poz. 2270); art. 16b ust. 5 ustawy z 29.08.1997 r. o usługach turystycznych (tekst jedn.: Dz.U. z 2017 r. poz. 1553); art. 106 ust. 1 i 2 ustawy z 16.07.2004 r. – Prawo telekomunikacyjne (tekst jedn.: Dz.U. z 2018 r. poz. 1954); art. 6c ust. 2 ustawy z 10.04.1997 r. – Prawo energetyczne (tekst jedn.: Dz.U. z 2017 r. poz. 2202); art. 7a ust. 1 i 2 ustawy o prawach konsumenta (Dz.U. z 2020 r. poz. 287), zgodnie z którym, jeżeli przepisy odrębne nie stanowią inaczej, to przedsiębiorca jest obowiązany udzielić odpowiedzi na reklamację konsumenta w terminie 30 dni od dnia jej otrzymania. Jeżeli przedsiębiorca nie udzielił odpowiedzi na reklamację w terminie, o którym mowa w ust. 1, uważa się, że uznał reklamację.

⁹ Podsumowanie poglądów na tle różnorodnych regulacji prawnych (wskazanych w przypisie poprzedzającym), a odnoszących się do konstrukcji uznania reklamacji za uzasadnioną w przypadku braku odpowiedzi w ustawowym terminie, zostały zebrane w uzasadnieniu uchwały Sądu Najwyższego (dalej SN) z 13.06.2018 r., III CZP 113/17, OSNC 2019/4, poz. 36.

¹⁰ J. Pisuliński [w:] *System...*, t. 7, s. 217; J.R. Antoniuk [w:] *Ustawa o prawach konsumenta. Kodeks cywilny (wyciąg). Komentarz*, red. B. Kaczmarek-Templin, P. Stec, D. Szostek, Warszawa 2014, nb 9; J. Jezioro [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, wyd. 9, Warszawa 2019, s. 1288, nb 6.

upływie terminu określonego w art. 8 ust. 3 u.sp.k. sprzedający, który nie udzielił w ustawowym terminie odpowiedzi na żądanie naprawy albo wymiany towaru, nie może skutecznie uchylać się od odpowiedzialności za niezgodność towaru z umową, może natomiast podnosić zarzut niemożności świadczenia¹¹. Stanowisko Sądu Najwyższego, który powołał się (niestety bez szerszego uzasadnienia) na konstrukcję niewzruszonej fikcji prawnej uznania reklamacji znalazło odzwierciedlenie w licznych wyrokach sądów powszechnych, które powyższy pogląd powieliły bez jakiegokolwiek analizy możliwości przyjęcia tego rodzaju konstrukcji prawnej na gruncie przepisów ustawy o sprzedaży konsumenckiej¹².

KRYTYKA TEORII NIEWZRUSZONEJ FIKCJI PRAWNEJ UZNANIA KONSUMENCKIEGO PRAWA DO OBNIŻENIA CENY

Odnosząc się do przedstawionego poglądu dotyczącego niewzruszonej fikcji prawnej uznania żądania konsumenta, budzi on istotne wątpliwości, prowadząc – jak zostanie wykazane poniżej – do istotnego pogorszenia pozycji prawnej sprzedawcy wobec konsumenta. Przyjęcie bowiem takiego rozumowania oznaczałoby dopuszczenie sytuacji, w której zabezpieczenie interesów konsumentów odbywałoby się bez względu na istnienie rzeczywistej potrzeby ich ochrony (niezależnie od niezgodności rzeczy sprzedanej z umową), a tym samym na (nieproporcjonalnie wysoki) koszt sprzedawcy (przedsiębiorcy), wypaczając w istocie funkcję przepisów o rękojmi.

Przechodząc do analizy treści i znaczenia art. 561⁵ k.c., należy wskazać, że – z uwagi na treść i umiejscowienie analizowanej regulacji – przepis ten ma zastosowanie gdy: po pierwsze, sprzedana kupującemu będącemu konsumentem rzecz obciążona jest wadą, po drugie, kupujący skorzystał z jednego z uprawnień gwarantowanych rękojmią takich jak wymiana rzeczy wadliwej na nową, usunięcie wady, obniżenie ceny, a po trzecie – sprzedawca nie odpowiedział w terminie 14 dni na zgłoszone żądanie przez kupującego będącego konsumentem. Jeśli zatem nie została spełniona którakolwiek z ww. przesłanek określonych w art. 561⁵ k.c., to nie jest możliwe wywodzenie z faktu, że sprzedawca nie odpowiedział na reklamację z żądaniem kupującego, konsekwencji określonej w sformułowaniu „uważa się, że żądanie to uznać za uzasadnione”.

Zgodnie z art. 556 k.c. sprzedawca jest odpowiedzialny względem kupującego, jeśli rzecz sprzedana ma wadę fizyczną lub prawną (rękojmią). Odpowiedzialność sprzedawcy w ogóle zatem nie powstanie, jeżeli w stanie faktycznym sprawy nie będziemy mieli do czynienia z wadą fizyczną lub prawną rzeczy sprzedanej. W przypadku braku wystąpienia wady rzeczy, nie znajdują zastosowania jakiegokolwiek przepisy regulujące uprawnienia kupującego z tytułu rękojmi, w szczególności nie znajdzie zastosowania art. 561⁵ k.c. Przepis ten nie kreuje bowiem odpowiedzialności sprzedawcy w przypadku wykonania przez niego umowy zgodnie z jej

¹¹ Wyrok SN z 5.07.2012 r., IV CSK 75/12, OSNC 2013/3, poz. 40.

¹² Przykładowo wyrok Sądu Okręgowego (dalej SO) w Gliwicach z 11.04.2017 r., III Ca 1864/16, <https://www.saos.org.pl/judgments/298659> (dostęp: 30.11.2020 r.); wyrok SO w Szczecinie z 10.10.2013 r., II Ca 286/13, <https://www.saos.org.pl/judgments/155724> (dostęp: 30.11.2020 r.); wyrok SO w Kielcach z 29.04.2015, II Ca 296/15, [http://orzeczenia.kielce.so.gov.pl/content/\\$N/152005000001003_II_Ca_000296_2015_Uz_2015-04-29_001](http://orzeczenia.kielce.so.gov.pl/content/$N/152005000001003_II_Ca_000296_2015_Uz_2015-04-29_001) (dostęp: 30.11.2020 r.).

treścią, w okolicznościach, w których rzecz jest zgodna z treścią dokonanej przez strony czynności prawnej. Powyższa interpretacja znajduje swoje uzasadnienie nie tylko w literalnej treści ww. przepisu, ale podyktowana jest też charakterem odpowiedzialności z tytułu rękojmi jako odpowiedzialności opartej na zasadzie ryzyka, której przesłanki nie powinny być przecież rozszerzające wykładane.

Ponadto, jak słusznie wskazuje się w doktrynie, bezpośrednim celem przepisów o rękojmi jest przywrócenie ekwiwalentności świadczeń albo (co ma miejsce w przypadku skorzystania z uprawnienia do odstąpienia od umowy) unicestwienie stosunku prawnego obciążonego brakiem ekwiwalentności. Jeśli zatem brak jest wady fizycznej lub prawnej, wówczas odpowiedzialność z tytułu rękojmi sprzedawcy w ogóle nie powstanie¹³.

Z powyższego wynika, że stanowisko, zgodnie z którym sprzedawca traci możliwość kwestionowania odpowiedzialności z tytułu rękojmi w przypadku bezskutecznego upływu terminu 14 dni na odniesienie się do żądania kupującego (konsumenta), dokonywane w oderwaniu od treści art. 556 k.c., prowadziłyby do skutków niemożliwych do zaakceptowania na gruncie obowiązujących przepisów prawa, tj. do powstania po stronie sprzedawcy uszczerbku bez jakiegokolwiek w istocie ku temu podstawy prawnej. Jednocześnie przyjęcie za zasadne powyższego stanowiska oznaczałoby akceptację funkcjonowania w obrocie prawnym czynności prawnych (umów), które mogłyby być uznane za nieważne z uwagi chociażby na ich sprzeczność z zasadami współżycia społecznego. Nietrudno bowiem wyobrazić sobie sytuację, w której – przykładowo – konsument, po nabyciu zabudowanej nieruchomości budynkowej od sprzedawcy (przedsiębiorcy), zgłosiłby żądanie obniżenia uiszczanej ceny sprzedaży o 99% jej wartości, z powołaniem się na to, że budynek, który miał się nadawać do zamieszkania ma okna, dach lub ściany, co żądający nazwie „wadą”, a następnie będzie domagał się zwrotu 99% ceny wobec zaniechania przez sprzedawcę ustosunkowania się do oświadczenia o obniżeniu ceny w terminie 14 dni. W tym miejscu jedynie na marginesie należy wskazać, że zgodnie z zasadą polskiego prawa zobowiązań, dopuszczalne jest powstanie i istnienie długu bez odpowiedzialności (zobowiązania naturalne), lecz nie może powstać odpowiedzialność bez długu. Tymczasem gdyby odpowiedzialność z tytułu rękojmi powstawała mimo braku wad, mielibyśmy do czynienia z sytuacją bardzo podobną do tej, w której odpowiedzialność powstawała bez długu¹⁴.

Mając na uwadze treść art. 561⁵ k.c., należy przyjąć, że milczenie sprzedawcy skutkuje jedynie przyjęciem jego zgody (w przypadku gdy rzecz obciążona jest wadą) na proponowany przez konsumenta sposób doprowadzenia towaru do stanu zgodności z umową przez jego naprawę, wymianę lub obniżenie ceny. W tym wyraża się znaczenie sformułowania, że w braku odpowiedzi sprzedawcy na żądanie kupującego będącego konsumentem, uznaje się żądanie kupującego za uzasadnione. W takim bowiem przypadku sprzedawca nie będzie miał możliwości zablokowania

¹³ Cz. Żuławska [w:] *Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga trzecia. Zobowiązania*, t. 2, wyd. 10, Warszawa 2011, s. 55. Jak podnosi autorka: „Właściwą oceną ekwiwalentności jest przy tym ocena subiektywna, której granice wyznaczone są aż po unormowanie wyzysku (art. 388). Zasada ta w instytucji rękojmi wymaga albo przywrócenia zachwianej – skutkiem wadliwości – równowagi świadczeń (przez usunięcie wad, wymianę albo obniżenie ceny), albo też zlikwidowania stosunku umownego stron”.

¹⁴ Zob. A. Brzozowski, W. Czachórski, M. Safjan, E. Skowrońska-Bocian, *Zobowiązania. Zarys wykładu*. Warszawa 2009, s. 55.

żądania konsumenta przez skorzystanie z kontraprawień przewidzianych w treści art. 560 k.c. Zgodnie bowiem z powołanym przepisem, jeżeli rzecz sprzedana ma wadę, a kupujący złożył oświadczenie o obniżeniu ceny albo odstąpieniu od umowy, sprzedawca może ubezskuteczyć żądanie kupującego, jeśli niezwłocznie i bez nadmiernych niedogodności dla kupującego wymieni rzecz wadliwą na wolną od wad albo wadę usunie. Z kolei, jeśli kupującym jest konsument i zamiast zaproponowanego przez sprzedawcę usunięcia wady zażądał wymiany rzeczy na wolną od wad albo zamiast wymiany rzeczy zażądał usunięcia wady, to sprzedawca może przeciwstawić się takiemu żądaniu konsumenta powołując się na okoliczność, że doprowadzenie rzeczy do zgodności z umową w sposób wybrany przez kupującego jest niemożliwe albo wymagałoby nadmiernych kosztów w porównaniu ze sposobem proponowanym przez sprzedawcę. W konsekwencji, sens przepisu art. 561⁵ k.c., w zakresie, w jakim przewiduje on uznanie zgłoszonego żądania za uzasadnione, powinien wyrażać się w wyłączeniu – w przypadku powstania roszczenia kupującego konsumenta z tytułu rękojmi – uprawnień sprzedawcy określonych w art. 560 k.c.

Kolejnym argumentem przemawiającym przeciwko interpretacji art. 561⁵ k.c. jako niewzruszalnej fikcji uznania żądania kupującego, jest art. 557 § 1 k.c., zgodnie z którym sprzedawca jest zwolniony od odpowiedzialności z tytułu rękojmi, jeśli kupujący wiedział o wadzie w chwili zawarcia umowy. Przepis art. 557 § 1 k.c. przewiduje jedyną okoliczność, w odniesieniu do której ustawodawca przewiduje ustawowe zwolnienie sprzedawcy z odpowiedzialności z tytułu rękojmi za wady rzeczy sprzedanej. Co więcej, niektórzy przedstawiciele doktryny w ogóle stoją na stanowisku, że świadomość istnienia wady rzeczy sprzedanej przez kupującego wyłącza samo powstanie odpowiedzialności sprzedawcy z tytułu rękojmi za tę wadę¹⁵. Z racji tego, że przepis art. 557 § 1 k.c. nie został wyłączony w odniesieniu do kupujących-konsumentów, wykładnia art. 561⁵ k.c. nie może prowadzić do wyłączenia jego obowiązywania. Przeciwna interpretacja oznaczałaby w istocie wypaczenie zasadniczej funkcji przepisów o rękojmi, mającej na celu zapewnienie ekwiwalentności świadczeń pomiędzy stronami umowy sprzedaży. Jeżeli bowiem kupujący (w tym kupujący będący konsumentem) w chwili zawierania umowy sprzedaży wie o wadzie nabywanej rzeczy, a mimo to decyduje się na zawarcie umowy sprzedaży, to tym samym akceptuje fakt nabycia rzeczy wadliwej. Tymczasem, jak słusznie się podkreśla w literaturze, kupujący, który wie o istnieniu wady rzeczy sprzedanej, dokonuje odpowiedniej kalkulacji wielkości zapłaconej przez siebie ceny¹⁶.

Wszystkie powyżej wskazane argumenty sprzeciwiają się przyjęciu na gruncie omawianego przepisu art. 561⁵ k.c. niewzruszalnej fikcji uznania żądania kupującego przez sprzedawcę.

Brak jest też podstaw do przyjmowania w odniesieniu do konstrukcji przyjętej w art. 561⁵ k.c. domniemania faktycznego, które polega na ustalaniu określonych faktów na podstawie innych ustalonych faktów, czego dokonuje sąd orzekający

¹⁵ Cz. Żuławska [w:] *Komentarz...*, t. 2, s. 64.

¹⁶ Zamiast wielu zob. A. Grzesiok-Horosz, P. Horosz, *Ustawa o prawach konsumenta. Kodeks cywilny (wyciąg). Komentarz*, red. B. Kaczmarek-Templin, P. Stec, D. Szostek, Warszawa 2014, s. 415, nb 3.

w danej sprawie, na podstawie własnej oceny jej okoliczności i przy zastosowaniu zasad doświadczenia życiowego oraz logicznego rozumowania. Nie sposób bowiem w braku odpowiedzi na żądanie kupującego w sposób uprawniony przyjąć – przy wykorzystaniu zasad doświadczenia życiowego oraz logicznego rozumowania – faktu wystąpienia wady, a ponadto uznania żądania przez sprzedawcę za uzasadnione.

Wydaje się, że brak jest także podstaw do kreowania na gruncie art. 561⁵ k.c. domniemania prawnego, choć tego rodzaju stanowisko nie jest oczywiste, jeśli zważy się okoliczność, że w doktrynie prawa brakuje jednolitego i klarownego ujęcia tego, czym jest w ogóle domniemanie prawne. Można odnotować też poglądy, zgodnie z którymi przez pojęcie domniemania prawnego należy rozumieć ustanawiane przez ustawodawcę reguły interpretacji oświadczeń woli, czego przykładem są te przepisy, które używają formuły „poczytuje się”, „uważa się”¹⁷.

Co prawda, nie da się ukryć, że u podstaw niektórych domniemań spoczywają względy pewności i bezpieczeństwa obrotu, ale jednak punktem wyjścia dla prawniczego rozumienia terminu „domniemanie” jest jego potoczne znaczenie¹⁸. To ostatnie sprowadza się do wnioskowania o istnieniu pewnych faktów na podstawie ustalonych innych faktów, które to wnioskowanie oparte jest na zasadach prawdopodobieństwa i doświadczenia życiowego. Już chociażby z tych przyczyn, konstrukcja objęta omawianym przepisem nie jest domniemaniem prawnym. Tam bowiem, gdzie ustawodawca w Kodeksie cywilnym wprowadza domniemanie prawne, wynika to z wyraźnego brzmienia przepisu i użycia jasnego zwrotu „domniemywa się”, czego nie zastosowano w ramach konstrukcji art. 561⁵ k.c.¹⁹

Nawet jednak przy założeniu, że omawiana konstrukcja stanowi domniemanie prawne, to nie wyklucza to możliwości przeprowadzenia przez sprzedawcę dowodu przeciwnego do wniosku domniemania („uznanie żądania kupującego za uzasadnione”) czy też dowodów podważających przesłankę domniemania („doręczenie kupującemu żądania wynikającego z rękojmi”, „brak odpowiedzi sprzedawcy na żądanie kupującego w terminie 14 dni”). Powyższe wynika wprost z treści art. 234 Kodeksu postępowania cywilnego²⁰, zgodnie z którym domniemania ustanowione przez prawo wiążą sąd; mogą być jednak obalone, ilekroć ustawa tego nie wyłącza. Jak wynika z treści przepisów umowy sprzedaży uregulowanej w Kodeksie cywilnym, nie zawierają one regulacji wyłączającej możliwość obalenia tego rodzaju domniemania. Należy w tym miejscu jednakże wskazać, że w przypadku przyjęcia domniemania prawnego na tle omawianego przepisu, przeciwdowód *de facto* zmierzałby do podważenia skuteczności „uznania” żądania kupującego.

¹⁷ T. Gizbert-Studnicki, *Znaczenie terminu „domniemanie prawne” w języku prawnym i prawniczym*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1974/1, s. 101.

¹⁸ I. Adrych-Brzezińska, *Ciążar dowodu w prawie i procesie cywilnym*, Warszawa 2015, s. 244.

¹⁹ Zob. przykładowo art. 7, 339, 341 k.c.; art. 62 § 1 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego (Ustawa z 25.02.1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy [tekst jedn.: Dz.U. z 2020 r. poz. 1359] – dalej k.r.o.), art. 85 k.r.o. Należy przy tym zaznaczyć, że zbliżonymi do domniemań prawnych są normy, które „w razie wątpliwości” nakazują uznanie jakiegoś faktu, co ma miejsce – przykładowo – w odniesieniu do art. 70, 71, 97 k.c., a które nakładają ciężar dowodu na stronę kwestionującą istnienie faktu prawnego. Szerzej P. Machnikowski [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, wyd. 9, Warszawa 2019, s. 26, nb 7.

²⁰ Ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn.: Dz.U. z 2020 r. poz. 1740) – dalej k.p.c.

ARTYKUŁ 561⁵ K.C. JAKO PODSTAWA MILCZĄCEGO UZNANIA NIEWŁAŚCIWEGO

Odnosząc się do wspomnianych koncepcji przyjmowanych na gruncie regulacji prawnych zbliżonych do brzmienia art. 561⁵ k.c., należy przychylić się do stanowiska, zgodnie z którym na gruncie omawianego przepisu mamy do czynienia z milczącym uznaniem przez sprzedawcę żądania kupującego. Powstaje wszakże pytanie, z jakim rodzajem uznania mamy do czynienia w przypadku braku odpowiedzi na żądanie kupującego.

W doktrynie oraz orzecznictwie wyróżnia się uznanie właściwe oraz uznanie niewłaściwe. Żadne z obu pojęć nie ma swojej definicji w przepisach prawa, co więcej, na gruncie przepisów Kodeksu cywilnego brak jest rozróżnienia na uznanie właściwe i niewłaściwe.

Uznanie właściwe definiowane jest jako umowa jednostronnie zobowiązująca pomiędzy dłużnikiem a wierzycielem, w której dłużnik składa oświadczenie, że potwierdza ciężące na nim zobowiązanie, mając na celu ustalenie tego zobowiązania²¹, a niekiedy – zabezpieczenie²². Innymi słowy, uznaniem właściwym jest umowa, której treść stanowi zasadniczo ustalenie istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego²³. Klasycznym przykładem uznania właściwego jest odnowienie (art. 506 k.c.), ugoda (917 k.c.) oraz uznanie powództwa. Do uznania właściwego, które obejmuje w sobie m.in. oświadczenie woli dłużnika, mają zastosowanie przepisy o wadach oświadczenia woli.

Z kolei uznaniem niewłaściwym jest – wedle dominującego poglądu²⁴ – oświadczenie wiedzy dłużnika składane wierzycielowi, w którym dłużnik wyraża świadomość istnienia zobowiązania wobec wierzyciela. Uznaniu niewłaściwemu nie towarzyszy woła wywołania żadnych skutków prawnych; jedyne skutki prawne jakie występują, wynikają z ustawy (np. skutek przerwania biegu przedawnienia).

W piśmiennictwie na tle art. 561⁵ k.c. wyrażony został pogląd, że w omawianym przepisie mamy do czynienia z „... regułą interpretacyjną, która powoduje uznanie milczenia sprzedawcy za oświadczenie stanowiące uznanie żądań (roszczeń z tytułu rękojmi) zgłoszonych przez kupującego-konsumenta. Jest to tzw. uznanie właściwe, powodujące przerwanie biegu terminu przedawnienia (art. 123 § 1 pkt 2 KC) oraz dalsze korzystne skutki – w tym w zakresie rozkładu ciężaru dowodu”. Mając jednakże na uwadze powyżej zdefiniowane dwie formy uznania, wydaje się, że nie sposób traktować braku udzielenia w terminie 14 dni odpowiedzi za uznanie

²¹ M. Pyziak-Szafnicka [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Część ogólna*, red. M. Pyziak-Szafnicka, P. Książak, wyd. II, Warszawa 2014, s. 1226.

²² P. Machnikowski [w:] *Kodeks...*, s. 326, nb 13.

²³ A. Wolter [w:] *Prawo cywilne. Zarys części ogólnej*, A. Wolter, J. Ignatowicz, K. Stefaniuk, wyd. 2, Warszawa 2001, s. 363.

²⁴ Z. Radwański, *Zarys części ogólne prawa cywilnego*, Warszawa 1979, s. 250; J. Ignatowicz [w:] *System prawa cywilnego*, t. I, *Część ogólna*, red. S. Grzybowski, W. Czachórski, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź 1985, s. 834. Por. uchwała SN z 30.12.1964 r., III PO 35/64, OSNC 1965/6, poz. 90; wyrok Sądu Apelacyjnego (dalej SA) w Katowicach z 9.06.2005 r., I ACa 171/05, LEX nr 164613. Odmienne A. Szpunar, *Wpływ uznania roszczenia na bieg przedawnienia*, „Nowe Prawo” 1973/7–8, s. 997, który traktował uznanie niewłaściwe jako jednostronne oświadczenie woli dłużnika, które może być złożone w sposób dorozumiany czy też A. Wolter [w:] *Prawo cywilne...*, Warszawa 2001, s. 363, który wskazywał, że: „uznanie takie nie jest oświadczeniem woli, tym samym nie jest czynnością prawną, skoro wywołuje skutki prawne w oderwaniu od woli uznającego; należy tylko więc do grupy przejawów woli podobnych do oświadczeń woli (...)”.

właściwe odnoszące się do żądania kupującego. Przepis ten nie daje bowiem podstaw do przyjęcia, by pomiędzy stronami dochodziło do zawarcia umowy obejmującej milczące oświadczenie sprzedawcy o uznaniu jego odpowiedzialności z tytułu rękojmi.

Należy w tym miejscu wskazać, że zgodnie z wyrokiem SN z 16.01.1970 r., III PRN 96/69: „milczenie może być uznane za przejaw oświadczenia woli wyrażającego zgodę tylko w takiej sytuacji, w której osoba nie zaprzeczająca mogła i powinna była zająć merytoryczne stanowisko w danej kwestii”²⁵. Jak jednak słusznie podnosi się w doktrynie²⁶, milczenie podmiotu prawa cywilnego może stanowić przejaw oświadczenia woli jedynie w dwóch przypadkach: po pierwsze, gdy takie znaczenie w określonej sytuacji nadadzą milczeniu strony w umowie, a po drugie, w sytuacji, gdy takie znaczenie milczeniu zostanie nadane w przepisie prawa, czego przykładem jest art. 68² k.c. („... brak niezwłocznej odpowiedzi poczytuje się za przyjęcie oferty.”); art. 830 § 2 k.c. („W braku odmiennego zastrzeżenia umowę uważa się za wypowiedzianą przez ubezpieczającego, jeżeli składka lub jej rata nie została zapłacona w terminie...”), czy też art. 1015 § 2 k.c. („Brak oświadczenia spadkobiercy w terminie określonym w § 1 jest jednoznaczny z przyjęciem spadku z dobrodziejstwem inwentarza”). Do tej ostatniej grupy można zaliczyć również takie przypadki, gdy przepis ustawy z milczeniem danej osoby w określonej sytuacji łączy „tylko” skutki prawne takie jakie może wywołać złożenie oświadczenia woli²⁷. W takich przypadkach milczenie jest rozumiane jako brak oświadczenia, z którym ustawa wiąże określone skutki prawne (np. art. 18 § 3 *in fine* k.c., art. 103 § 2 *in fine* k.c.)²⁸.

Należy podkreślić, że zagadnienie milczenia jako oświadczenia woli jest kontrowersyjnym zagadnieniem, jeśli zwróci się chociażby uwagę na fakt, iż art. 60 k.c. wymaga ujawnienia woli w sposób dostateczny, zaś milczenie ze swej istoty niczego nie ujawnia. Z art. 561⁵ k.c. nie wynika tymczasem, by ustawa przyznawała milczeniu sprzedawcy znaczenie oświadczenia woli, tj. powstania odpowiedzialności rękojmianej, mimo niespełnienia się przesłanek warunkujących jej powstanie. Co więcej, mając na uwadze, że oświadczenie o obniżeniu ma charakter uprawnienia kształtującego, nie sposób przyjąć, by uznanie żądania kupującego obniżenia ceny wymagało dla swojej skuteczności dorozumianego oświadczenia woli sprzedawcy. W odniesieniu bowiem do uprawnienia kształtującego, skorzystanie z takiego uprawnienia wywołuje skutki prawne bez zgody osoby, do której oświadczenie o jego wykonaniu było kierowane²⁹. Złożenie oświadczenia o obniżeniu ceny, które ma charakter kształtujący, umożliwia bowiem kupującemu dokonywanie bezpośredniej ingerencji w treść zobowiązania w przypadku wady rzeczy, która to ingerencja polega na obniżeniu ceny rzeczy sprzedanej według kryteriów wskazanych w art. 560 § 3 k.c.³⁰ Prezentowana w doktrynie teza, że na skutek milczenia sprzedawca pozbyswa się kontruprawnień w stosunku do zgłoszonego żądania (oświadczenia) kupującego, a co za tym idzie ulega zmianie treść łączącego

²⁵ OSNCP 1970/9, poz. 161.

²⁶ G. Wolak, *Milczenie jako dorozumiane złożenie oświadczenia woli. Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 2 lutego 2017 r.*, I CSK 203/16, „Studia Prawnicze. Rozprawy i materiały” 2017/2(21), s. 270 i 271.

²⁷ G. Wolak, *Milczenie jako dorozumiane...*, s. 271.

²⁸ A. Wolter [w:] *Prawo cywilne...*, Warszawa 2001, s. 277.

²⁹ K. Zok, *Obniżenie ceny w świetle znowelizowanych przepisów o rękojmi*, „Ius Novum” 2016/4, s. 180.

³⁰ B. Lackoroński, *Charakter prawa do obniżenia ceny*, „Zeszyty Prawnicze. Biuro Analiz Sejmowych Kancelarii Sejmu” 2013/4(40), s. 22–23.

strony stosunku prawnego, nie przemawia za przyjęciem kolejnej tezy, iż mamy tu do czynienia z oświadczeniem woli, a w konsekwencji – z uznaniem właściwym. W nauce prawa wyróżnia się bowiem takie zdarzenia cywilnoprawne, które nie są kwalifikowane jako czynności zmierzające do wywołania skutków prawnych, a wywołują skutki w sferze prawa cywilnego, do których należy zaliczyć, obok oświadczeń wiedzy, m.in. zawiadomienia o pewnych zdarzeniach w określonym terminie, z którymi ustawa wiąże zarówno określone skutki prawne (art. 563 k.c.), jak i czynności czysto faktyczne, np. objęcie rzeczy w posiadanie³¹.

W podsumowaniu, przytoczone powyżej argumenty przemawiają za słusznością twierdzenia, że uznanie żądania kupującego na skutek braku odpowiedzi przez sprzedawcę w terminie 14 dni stanowi formę uznania niewłaściwego. W konsekwencji przyjęcie, że mamy do czynienia z uznaniem niewłaściwym powoduje, iż sprzedawca, który nie odpowiedział na żądanie konsumenta, może w postępowaniu sądowym z udziałem konsumenta kwestionować swoją odpowiedzialność z tytułu rękojmi, w tym kwestionować istnienie wady rzeczy. Należy dodać, że wywody w zakresie rodzaju uznania odnoszą się w pełni do milczącego uznania roszczeń kupującego o wymianę rzeczy wadliwej na nową lub do roszczenia o usunięcie wady.

Dla porządku należy również zauważyć, że możliwe jest kwestionowanie przez sprzedawcę odpowiedzialności z tytułu rękojmi także w przypadku przyjęcia, iż konstrukcja zawarta w art. 561⁵ k.c. jest przykładem uznania właściwego. Zarówno bowiem uznanie właściwe, jak i uznanie niewłaściwe nie są czynnościami abstrakcyjnymi. Jak się podkreśla w orzecznictwie³², tytułem zobowiązania dłużnika pozostaje tytuł wierzytelności, którą uznano. Osoba uznająca roszczenie nie traci zatem możliwości wykazywania, że uznany uprzednio dług w rzeczywistości nie istnieje lub istnieje w mniejszej wysokości. Prawu polskiemu nie jest bowiem znana instytucja abstrakcyjnego uznania, stwarzająca samoistne źródło uznania, niezależnie od tego, czy dług, który został uznany, w ogóle istniał. Uznanie długu nie ma charakteru konstytutywnego, nie prowadzi do nawiązania, zmiany lub wygaśnięcia stosunku zobowiązaniowego, nie kreuje odrębnego stosunku zobowiązaniowego, oderwanego od pierwotnego zobowiązania³³.

Praktyczną wszakże różnicą pomiędzy obiema odmianami uznania jest okoliczność rozkładu ciężaru dowodu w procesie. W przypadku uznania właściwego ciężar dowodu, że dług nie istnieje lub istnieje w mniejszej wysokości, obciąża dłużnika (wierzyciel ogranicza się jedynie do udowodnienia dokonanego uznania)³⁴, zaś w przypadku uznania niewłaściwego ciężar dowodu, iż należność istnieje, obciąża wierzyciela³⁵.

³¹ Szerzej zob. A. Wolter [w:] *Prawo cywilne. Zarys części ogólnej*, A. Wolter, J. Ignatowicz, K. Stefaniuk, Warszawa 2018, s. 144–145.

³² Por. też wyrok SN z 4.02.2005 r., I CK 580/04, LEX nr 301787. Zob. również wyrok SN z 19.05.1961 r., I CR 540/60, „Państwo i Prawo” 1962/5–6, s. 977.

³³ Zob. wyrok SA w Szczecinie z 28.12.2012 r., I ACa 715/12, LEX nr 1289572; wyrok SA we Wrocławiu z 6.10.2010 r., I ACa 992/10, LEX nr 685290; wyrok SA w Białymstoku z 9.09.2013 r., I ACa 259/13, LEX nr 1372242.

³⁴ B. Kordasiewicz [w:] *System prawa prywatnego*, t. 2, *Prawo cywilne – część ogólna*, red. Z. Radwański, A. Olejniczak, Warszawa 2019, s. 799.

³⁵ Wyrok SO w Krakowie z 20.05.2014 r., II Ca 2385/12, [http://orzeczenia.krakow.so.gov.pl/content/\\$N/152010000001003_II_Ca_002385_2012_Uz_2014-05-20_002](http://orzeczenia.krakow.so.gov.pl/content/$N/152010000001003_II_Ca_002385_2012_Uz_2014-05-20_002) (dostęp: 30.11.2020 r.). W orzecznictwie prezentowane są jednak poglądy odmienne – zob. np. wyrok SO w Łodzi z 7.10.2016 r., III Ca 978/16, w uzasadnieniu którego uznano, że: „Zgodnie z art. 6 k.c. ciężar udowodnienia faktu spoczywa

Taką generalną uwagę należy uzupełnić wszakże o spostrzeżenie, że w odniesieniu do 561⁵ k.c. mamy do czynienia ze specyficzną konstrukcją – art. 561⁵ pełni bowiem identyczną rolę, jaką spełniają przepisy art. 70, 71, 97 k.c., które nakazują uznanie jakiegoś faktu za udowodniony, w ten sposób przerzucając ciężar dowodu na stronę kwestionującą istnienie tego faktu³⁶. Nawet gdyby odmówić art. 561⁵ k.c. takiego znaczenia, to i tak powyższe stwierdzenie dotyczące tego, że to na wierzycielu spoczywa ciężar dowodu istnienia wierzycielności, i nie oznacza, iż skutek wynikający z art. 561⁵ k.c. jest obojętny dla rozpoznania sporu pomiędzy sprzedawcą a kupującym; wprost przeciwnie, jak podkreśla się w orzecznictwie w odniesieniu do przedprocesowych oświadczeń dłużnika kwalifikowanych jako uznanie niewłaściwe, milczące oświadczenie dłużnika może mieć znaczenie dowodowe, pozwalając na uznanie kwestii objętych oświadczeniem jako udowodnione, czy też na czynienie ustaleń w oparciu na konstrukcji domniemania faktycznego (art. 231 k.p.c.). Znaczenia prawnego oświadczeń wiedzy należy bowiem upatrywać w płaszczyźnie przepisów prawa procesowego, dotyczących ustalania stanu faktycznego i oceny dowodów; przepisy procesowe mogą bowiem prowadzić do oceny znaczenia zachowania, stanowiącego uznanie niewłaściwe jako uznanie za udowodnione konkretnych tez dowodowych przedstawionych przez strony³⁷.

Na zakończenie powyższych wywodów nie sposób nie wspomnieć o uchwale z 13.06.2018 r.³⁸, w której Sąd Najwyższy odniósł się do zagadnienia prawnego przedstawionego przez jeden z sądów powszechnych na gruncie art. 8 ustawy z 5.08.2015 r. o rozpatrywaniu reklamacji przez podmioty rynku finansowego i o Rzeczniku Finansowym³⁹. Zgodnie z treścią art. 8 ww. ustawy w przypadku niedotrzymania przez podmiot rynku finansowego terminu na odpowiedź na reklamację klienta, reklamację uważa się za rozpatrzoną zgodnie z wolą klienta. Zagadnienie sprowadzało się do pytania, czy w procesie z powództwa klienta przeciwko podmiotowi rynku finansowego o zapłatę kwoty roszczenia zgłoszonej w reklamacji klienta, regulacja zawarta w art. 8 ustawy wyłącza możliwość kwestionowania przez podmiot rynku finansowego zasadności dochodzonego roszczenia zarówno co do zasady, jak i co do wysokości, czy jedynie oznacza przerzucenie ciężaru dowodu na podmiot rynku finansowego, który będzie zobowiązany udowodnić, że roszczenie nie przysługuje powodowi bądź przysługuje mu w niższej wysokości? Odpowiadając na powyższe zagadnienie prawne, SN wskazał, że przepis ten nie wyłącza możliwości kwestionowania przez podmiot rynku finansowego zasadności

na osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne. Zasadniczo powód powinien więc wykazać istnienie źródła zobowiązania. Fakt uznania nie zwalnia powoda od udowodnienia tej okoliczności. Dlatego trudno mówić, by w wyniku uznania następowało klasyczne przerzucenie ciężaru dowodu. Chodzi raczej o to, że w sytuacji istnienia pisma stwierdzającego dług (jak ma to miejsce w niniejszej sprawie) wierzyciel dysponuje gotowym i wystarczającym dowodem zobowiązania. Zgodnie bowiem z art. 245 k.p.c. dokument prywatny stanowi dowód tego, że osoba, która go podpisała, złożyła oświadczenie zawarte w dokumencie. Dokument taki nie stanowi jednak źródła długu, nie dowodzi więc faktów wspierających żądanie, nakazuje jedynie przyjąć istnienie zobowiązania, wobec założenia, że gdy ktoś deklaruje się dłużnikiem, czyni to, ponieważ zna okoliczności towarzyszące powstaniu roszczenia i uważa je za wystarczające uzasadnienie długu³⁷.

³⁶ P. Machnikowski [w:] *Kodeks...*, s. 26, nb 7.

³⁷ Zob. wyrok SO w Szczecinie z 25.11.2014 r., VIII Ga 303/14, [http://orzeczenia.szczecin.so.gov.pl/content/\\$N/155515000004027_VIII_Ga_000303_2014_Uz_2014-11-25_001](http://orzeczenia.szczecin.so.gov.pl/content/$N/155515000004027_VIII_Ga_000303_2014_Uz_2014-11-25_001) (dostęp: 30.11.2020 r.).

³⁸ Uchwała SN z 13.06.2018 r., III CZP 113/I7, OSNC 2019/4, s. 36 i n.

³⁹ Dz.U. z 2019 r. poz. 2279.

dochodzonego roszczenia; na podmiocie tym spoczywa natomiast ciężar dowodu, iż powodowi nie przysługuje roszczenie lub przysługuje w niższej wysokości. W uzasadnieniu uchwały Sąd Najwyższy zważył, że u podstaw każdej reklamacji leży określony stosunek zobowiązaniowy, którego źródłem jest zazwyczaj czynność prawna lub przepis ustawy, a treść tego stosunku determinuje wzajemne prawa i obowiązki stron. W ocenie SN brak jest podstaw do przyjęcia, że nierozpatrzenie reklamacji klienta w ustawowym terminie (i to bez względu na przyczynę niedotrzymania terminu, która może być niezależna od podmiotu rynku finansowego) powoduje taką modyfikację tego stosunku prawnego, iż bez względu na podstawę faktyczną tego stosunku oraz przepisy stosunek ten regulujący, podmiot rynku finansowego ma bezwzględny obowiązek spełnienia świadczenia wyrażonego przez klienta w reklamacji, niezależnie od tego, czy obiektywnie mu się ono należy. Pozbawienie podmiotu rynku finansowego możliwości obrony stanowiłoby naruszenie konstytucyjnej zasady równości stron w postępowaniu sądowym oraz ograniczenie konstytucyjnego prawa podmiotu rynku finansowego do Sądu. Jednocześnie Sąd przyjął taki kierunek wykładni art. 8, zgodnie z którym treść tego przepisu powoduje odejście od ogólnych zasad dowodzenia (art. 6 k.c.), co oznacza, że klient dochodzący realizacji roszczenia objętego nierozpoznaną w terminie reklamacją będzie zobowiązany tylko do wykazania, iż złożył reklamację w rozumieniu ustawy, która nie została rozpatrzona w ustawowym terminie przez podmiot rynku finansowego.

Pomimo że Sąd Najwyższy w powołanej uchwale nie odniósł się do charakteru prawnego instytucji objętej omawianym przepisem ani też nie uzasadnił w szerszym zakresie stanowiska w przedmiocie rozkładu ciężaru dowodu, to jednak niewątpliwie kierunek uchwały zgodny jest z argumentami powołanymi w niniejszym artykule. Warto przy tym wskazać, że uchwała została wydana na gruncie wspomnianej ustawy o rozpatrywaniu reklamacji przez podmioty rynku finansowego i o Rzeczniku Finansowym, która miała na celu ochronę klientów podmiotów rynku finansowego, w tym poprzez określenie jasnych zasad składania i rozpatrywania reklamacji. Przed wejściem w życie powyższej ustawy, brak było kompleksowej, jednolitej regulacji dotyczącej terminów rozpatrzenia i załatwienia reklamacji na rynku usług finansowych, co w odniesieniu do konsumenta (np. klienta banku) oznaczało, że nie miał on pewności, czy i w jakim terminie jego reklamacja zostanie rozpatrzona. Niezależnie jednak od celu i roli ustawy, sąd uznał, że rozwiązanie normatywne przyjęte w ustawie nie może oznaczać wyłączenia kontroli przez sąd powszechny zasadności żądań klienta i pozbawienia podmiotu rynku finansowego ochrony, pomimo to iż – podobnie jak sprzedawca w relacji z konsumentem – jest on profesjonalistą zajmującym silniejszą pozycję w stosunku do drugiej strony relacji zobowiązaniowej⁴⁰. Tym samym SN odrzucił możliwość traktowania braku reakcji na żądanie klienta jako zdarzenia rodzącego odpowiedzialność podmiotu rynku finansowego, niezależnie od tego, czy reklamacja miała uzasadnienie w okolicznościach faktycznych sprawy.

⁴⁰ Ustawa z 5.08.2015 r. o rozpatrywaniu reklamacji przez podmioty rynku finansowego i o Rzeczniku Finansowym wprowadziła w art. 2 pkt 3 definicję „podmiotu rynku finansowego”, którym jest m.in. instytucja płatnicza, bank krajowy, bank zagraniczny, towarzystwo funduszy inwestycyjnych i fundusz inwestycyjny.

UCHYLENIE SIĘ OD SKUTKÓW MILCZĄCEGO UZNANIA NIEWŁAŚCIWEGO

Jak wskazano powyżej, przyjęcie, że na gruncie art. 561⁵ k.c. mamy do czynienia z uznaniem niewłaściwym oznacza, iż sprzedawca nie traci możliwości podnoszenia zarzutów ukierunkowanych na zwolnienie go z odpowiedzialności. Jednakże powstaje pytanie, czy w przypadku wady rzeczy, sprzedawca może w jakikolwiek sposób wzruszyć skutki dokonanego uznania, jeśli nie zgadza się z żądaniem wskazanym przez kupującego, tj. czy może złożyć oświadczenie, w którym cofa lub odwołuje oświadczenie, które na podstawie tego przepisu jest mu przypisane? Zarówno w doktrynie, jak i w orzecznictwie prezentowane są rozbieżne poglądy w odniesieniu do tego, czy oświadczenie wiedzy, jakim jest uznanie niewłaściwe (a taką kwalifikację należy przypisać milczącemu uznaniu żądania kupującego), może być w ogóle odwołane. Zgodnie z pierwszym stanowiskiem brak jest jakichkolwiek istotnych względów, by uznać, że oświadczenie wiedzy nie może być odwołane, jeśli oczywiście oświadczenie nie było prawdziwe⁴¹. W takim przypadku odwołanie oświadczenia wiedzy wymagałoby złożenia przez sprzedawcę stosownego oświadczenia kupującemu, które obejmowałoby wskazanie, że odwołuje on wynikające z art. 561⁵ k.c. oświadczenie o uznaniu żądania kupującego polegającego na obniżeniu ceny sprzedaży za uzasadnione.

Zgodnie z drugim poglądem z racji tego, że uznanie niewłaściwe jest wyrazem świadomości dłużnika (a nie potwierdzeniem faktu istnienia długu), późniejsze zmiany zachodzące w umyśle dłużnika nie mają wpływu na podważenie autentyczności jego zachowania w okresie wcześniejszym, stąd też uznanie nie może być ani odwołane, ani cofnięte⁴².

Odnosząc się do powyższych stanowisk, wydaje się, że nie sposób przyjąć, by w sytuacji objętej normą art. 561⁵ k.c. dopuszczalne byłoby cofnięcie lub odwołanie uznania żądania kupującego za uzasadnione. Dopuszczenie możliwości cofnięcia lub odwołania takiego uznania czyniłoby bowiem przepis art. 561⁵ k.c. w istocie martwym. Każdorazowo sprzedawcy mogliby bowiem – po upływie ustawowego terminu – składać oświadczenie o cofnięciu lub odwołaniu wynikającego – z omawianego przepisu – uznania żądania kupującego. Tymczasem, jak podkreśla się w doktrynie, celem tego przepisu było uchylenie po stronie kupującego niepewności co do losów reklamacji związanej z nabytą rzeczą. Co więcej, z racji tego, że odwołanie lub cofnięcie takiego oświadczenia nie wymaga spełnienia jakichkolwiek przesłanek, nie sposób byłoby uniknąć ryzyka, iż sprzedawcy nagminnie korzystaliby z rozwiązania polegającego na cofnięciu/odwołaniu uznania, chociażby w celu czynienia dolegliwości kupującemu, wypaczając sens omawianej regulacji.

Kolejną kwestią, która powinna być rozważona za uzasadnioną w kontekście milczącego uznania żądań kupującego, jest zagadnienie możliwości powoływania się

⁴¹ Zob. J. Grykiel [w:] *Kodeks cywilny*, t. I, *Komentarz do art. 1–352*, red. M. Gutowski, Warszawa 2018, s. 601, nb 46; wyrok SN z 16.04.1968 r., I CR 56/68, OSP 1969/6, poz. 123. Jak wskazuje Adam Szpunar w: *Wpływ uznania...*, s. 1005: „... jeśli ściśle pojmować tezę o oświadczeniu wiedzy, uznanie niewłaściwe, sprzeczne z istniejącym stanem rzeczy, mogłoby być zawsze kwestionowane bądź odwołane”. S. Garlicki, *Odpowiedzialność cywilna za nieszczęśliwe wypadki*, Warszawa 1971, s. 230.

⁴² M. Pyziak-Szafnicka, *Uznanie długu*, Warszawa 1996, s. 141.

przez sprzedawcę na błąd sprowadzający się do mylnej oceny statusu prawnego kontrahenta, będącego nabywcą rzeczy jako nieposiadającego cech konsumenta. Nierzadko mogą się zdarzać sytuacje pozostawania przez sprzedawców w przekonaniu, że nabywca rzeczy jest w istocie przedsiębiorcą, a nie konsumentem, albowiem rzecz będąca przedmiotem umowy sprzedaży została wykorzystana dla celów działalności gospodarczej, którą kupujący rozpoczął równocześnie lub po zawarciu umowy sprzedaży. Możliwość powołania się na błąd przez sprzedawcę ma w szczególności znaczenie w zakresie uniknięcia konsekwencji wynikających z utraty kontraprawnień, o których mowa w art. 560 k.c.

Ramy niniejszego opracowania nie pozwalają na szersze ustosunkowanie się do zagadnienia, według jakiej chwili oceniani powinni być status nabywcy rzeczy pod kątem spełnienia cech konsumenta. W tym miejscu należy wskazać, że w doktrynie prezentowane są poglądy, iż o tym, czy nabywca rzeczy posiada status konsumenta powinny decydować okoliczności z chwili zawarcia umowy; jeśli w dacie zawarcia umowy sprzedaży nabywca rzeczy nie prowadził działalności gospodarczej/zawodowej, to korzysta on ze statusu konsumenta. Podkreśla się, że związek czynności z działalnością gospodarczą/zawodową, która nie jest jeszcze prowadzona, nie ma charakteru bezpośredniego, zaś udzielanie przyszłym przedsiębiorcom ochrony konsumenckiej na starcie można uznać za pożądaną przejaw wspierania przedsiębiorczości⁴³. Z drugiej strony prezentowane są poglądy⁴⁴, że osoba, która zawarła umowę w celu wykonywania nie terażniejszej, lecz przyszłej działalności zawodowej lub gospodarczej, nie może być traktowana jako konsument. Jak słusznie wskazano w wyroku Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości (ETS) z 3.07.1997 r. w sprawie Benincasa przeciwko Dentalkit: „(...) tylko umowy zawierane w celu zaspokojenia własnych potrzeb osobistych w zakresie konsumpcji prywatnej podlegają przepisom mającym chronić konsumenta, jako stronę słabszą ekonomicznie. Szczególne zabezpieczenia, które powinny być zapewnione przez te przepisy, są nieuzasadnione w przypadku umów mających na celu działalność gospodarczą lub działalność zawodową, nawet jeśli działalność ta jest planowana tylko na przyszłość, ponieważ fakt, że dana działalność mieści się w zakresie przyszłej działalności gospodarczej lub zawodowej nie pozbawia jej w żaden sposób gospodarczego lub zawodowego charakteru”⁴⁵.

Należy również podkreślić, że w świetle przepisów Kodeksu cywilnego, przedsiębiorca nie musi być wpisany do rejestru, aby posiadać status przedsiębiorcy w rozumieniu przepisów tego kodeksu. Kodeksowe pojęcie działalności gospodarczej ma bowiem charakter materialny, a zatem nie jest zależne od spełnienia kryteriów

⁴³ Zob. T. Pajor [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Część ogólna*, red. M. Pyziak-Szafnicka, P. Książak, Warszawa 2014, s. 266, nb 28.

⁴⁴ Tak też K. Piasecki, *Kodeks cywilny. Komentarz. Księga pierwsza. Część ogólna*, Kraków 2003, s. 156, pkt 5.

⁴⁵ Wyrok ETS z 3.07.1997 r., C-269/95, Zb. Orz. 1997, s. I-3767. Por. też wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE) z 3.09.2015 r., C-110/14, Horatiu Ovidiu Costea przeciwko SC Volksbank, EU:C:2015:538, który w uzasadnieniu wyroku stwierdził, że sąd krajowy rozpoznający spór dotyczący umowy mogącej podlegać zastosowaniu dyrektywy 93/13 Rady 93/13/EWG z 5.04.1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.Urz. EWG L 95 z 1993 r., s. 29) powinien sprawdzić, biorąc pod uwagę wszystkie dowody, a w szczególności brzmienie analizowanej umowy, czy kredytobiorcę można zakwalifikować jako „konsumenta” w rozumieniu tej dyrektywy. W tym celu sąd krajowy powinien uwzględnić wszystkie okoliczności sprawy, w szczególności charakter towaru lub usługi będących przedmiotem rozpatrywanej umowy, które to okoliczności mogą wykazać cel nabycia tego towaru lub tej usługi.

formalnych, w szczególności od tego, czy podmiot ją prowadzący został wpisany lub nie do właściwego rejestru/ewidencji, względnie od tego, czy w ogóle podlega wpisowi do ewidencji działalności gospodarczej lub rejestru przedsiębiorców⁴⁶. Z wpisu do ewidencji lub rejestru może wynikać jedynie domniemanie, że określony podmiot jest przedsiębiorcą, natomiast brak wpisu przesądza o takim statusie i wymaga przeanalizowania statusu takiego podmiotu oraz jego motywów⁴⁷.

Powyżej wskazane okoliczności są przedmiotem rozbieżnych poglądów prezentowanych w piśmiennictwie. Mając na uwadze, że kwestia statusu kupującego, jako konsumenta, może budzić wątpliwości w doktrynie, tym bardziej może być ona problematyczna z punktu widzenia sprzedawcy, który zazwyczaj nie dysponuje stosowną wiedzą prawniczą. W konsekwencji, przy założeniu słuszności pierwszego z zaprezentowanych powyżej poglądów odnośnie do kwalifikacji kupującego jako konsumenta i przyjęciu, że cel, w jakim kupujący nabywa rzecz (na potrzeby przyszłej działalności gospodarczej) nie ma znaczenia dla jego oceny jako nie-konsumenta, zagadnienie możliwości powołania się przez sprzedawcę na błąd nabiera istotnego znaczenia.

W tym miejscu wymaga podkreślenia, że w odniesieniu do uznania niewłaściwego w doktrynie wyrażono stanowisko, iż nie sposób stosować do takiego oświadczenia przepisów o błędzie. W odniesieniu bowiem do oświadczenia wiedzy (które w analizowanym przypadku jest uznaniem niewłaściwym), istotne jest jedynie to, czy została ujawniona świadomość istnienia długu, a jej porównanie z obiektywną, zewnętrzną rzeczywistością pozostaje poza zakresem zastosowania prawa. Rzeczywistość, z jaką należy porównać treść uznania niewłaściwego, to stan wiedzy dłużnika. Z tego punktu widzenia oświadczenie wiedzy z natury swej nie może być mylne, może być natomiast jedynie świadomie sfalszowane, gdy podmiot oświadcza co innego, niż dyktuje mu umysł⁴⁸. Większość jednakże przedstawicieli w doktrynie wskazuje, że do oświadczeń innych niż oświadczenia woli, tj. w szczególności oświadczeń wiedzy, stosuje się przepisy m.in. o wadach oświadczenia woli w zakresie błędu i podstępu⁴⁹. Zauważa się, że w stosunku do niektórych z oświadczeń wiedzy, takich jak np. przebaczenie, pojęcie błędu należy rozumieć zgodnie z regułami języka ogólnego – innymi słowy chodzi o taki błąd, który uzasadnia przypuszczenie, iż gdyby on nie wystąpił, to podmiot składający oświadczenie nie dokonałby danej czynności konwencjonalnej⁵⁰. Odpowiednie zatem stosowanie przepisu art. 84 k.c., poprzez odesłanie zawarte w art. 65¹ k.c., wymagałoby „uwzględnienia daleko posuniętej indywidualizacji ocen niż w przypadku znacznie bardziej obiektywnych kryteriów przyjętych w ogólnych przepisach o błędzie (podyktowanych koniecznością zrównoważenia interesów stron). Innymi słowy, w przypadku tego typu oświadczeń zdecydowanie bardziej adekwatna wydaje się konstrukcja błędu przewidziana w art. 945 § 1 pkt 2 KC oraz w przepisach o podstępie niż według ogólnego modelu błędu uregulowanego w art. 84 KC)”⁵¹.

⁴⁶ Zob. J. Frąckowiak [w:] *System prawa prywatnego*, t. 1, *Prawo cywilne – część ogólna*, red. M. Safjan, Z. Radwański, Warszawa 2012, s. 1219 i n. oraz powołaną tam literaturę.

⁴⁷ B. Soltys [w:] *Ustawa o prawach konsumenta. Kodeks cywilny (wyciąg), Komentarz*, red. B. Kaczmarek-Templin, P. Stec, D. Szostek, Warszawa 2014, s. 289.

⁴⁸ M. Pyziak-Szafnicka, *Uznanie...*, s. 140.

⁴⁹ J. Grykiel [w:] *Kodeks cywilny...*, t. I, s. 668–669, IV E nb 4; P. Sobolewski [w:] *Kodeks...*, s. 589, nb 5.

⁵⁰ K. Mularski, *Czynności podobne do czynności prawnych*, Warszawa 2011, s. 358–359.

⁵¹ Tak J. Grykiel [w:] *Kodeks cywilny...*, t. I, s. 668, IV E nb 4.

Odnosząc powyższe do kwestii milczącego uznania przez sprzedawcę żądania kupującego, wydaje się, że sprzedawca może uchylić się od skutków prawnych milczącego uznania żądania kupującego, z powołaniem się na wady oświadczenia woli. Błąd sprzedawcy w konkretnej sytuacji będzie sprowadzał się do tego, że nie zajął w ogóle stanowiska co do zgłoszonego żądania z tego względu, iż pozostawał on w błędnym przekonaniu, że kupujący nie jest konsumentem. Błąd sprzedawcy co do tego, że kupujący zawierał umowę sprzedaży nie jako konsument (tj. iż dokonana przez niego czynność prawna nie była związana bezpośrednio z jego działalnością gospodarczą), może być traktowany jako istotna przyczyna nieudzielenia odpowiedzi na żądanie powodów w terminie 14 dni.

Wymaga w tym miejscu podkreślenia, że w doktrynie, na gruncie wykładni art. 84 k.c., podnosi się, że znaczenie może mieć tylko błąd co do treści czynności prawnej, tzn. mylne wyobrażenie o którymkolwiek składniku treści konkretnej czynności prawnej, „... niezależnie od tego, czy element ten został wyrażony bezpośrednio w oświadczeniu woli podmiotu składającego to oświadczenie, czy też chodzi o składnik uzupełniający treść czynności prawnej na podstawie art. 56 KC, a wynikający wprost z ustawy, z zasad współzycia społecznego oraz z ustalonych zwyczajów (...)”⁵². Podkreśla się, że kwalifikowany normatywnie błąd może dotyczyć przedmiotu czynności prawnej (lub jego cech), rodzaju czynności prawnej, osoby kontrahenta, jego sytuacji prawnej lub przymiotów⁵³. Niekiedy podkreśla się wręcz⁵⁴, że dla szeregu czynności, podobnych do czynności prawnych, osoba adresata będzie na tyle istotna, iż błąd wykluczy możliwość uznania, że spełniony został wymóg „dostatecznego rozeznania”⁵⁵.

Zagadnienie możliwości powoływania się przez sprzedawcę na błąd sprowadzający się do mylnej oceny statusu prawnego kontrahenta, będącego nabywcą rzeczy, będzie aktualne również w odniesieniu do transakcji z osobą fizyczną zawierającą umowę bezpośrednio związaną z jej działalnością gospodarczą, gdy z treści tej umowy wynika, że nie posiada ona dla tej osoby charakteru zawodowego. Należy bowiem wskazać, że z dniem 1.01.2021 r. wejdzie w życie art. 556⁴ k.c.⁵⁶, zgodnie z którym przepisy Działu II regulujące rękojmię za wady rzeczy sprzedanej

⁵² Tak J. Strzebińczyk [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, wyd. 7, Warszawa 2016, s. 233.

⁵³ Tak J. Strzebińczyk [w:] *Kodeks...*, s. 234, i powołany tam wyrok SN z 24.10.1972 r., I CR 177/72, OSN 1973/10, poz. 171, z głosem aprobującą B. Lewaszkiewicz-Petrykowskiej, *Glosa do wyroku SN z dnia 24 października 1972 r.*, I CR 177/72, „Państwo i Prawo” 1975/7, s. 168 i n.

⁵⁴ K. Mularski, *Czynności podobne do czynności prawnych*, Warszawa 2011, s. 360–361.

⁵⁵ W praktyce, w postępowaniu sądowym wszczętym przez nabywcę rzeczy, sprzedawca, niezależnie od kwestionowania statusu nabywcy jako konsumenta, może w ramach zarzutu ewentualnego – uchylić się od skutków prawnych oświadczenia stanowiącego uznanie zasadności żądania kupującego o obniżeniu ceny, a wynikającego z braku udzielenia kupującemu odpowiedzi na jego żądanie w przewidzianym w art. 561³ k.c. terminie 14 dni, jako oświadczenia dokonanego pod wpływem błędu, tj. pod wpływem pozostawania przez sprzedawcę w błędnym przekonaniu, że nabywca rzeczy zawierając umowę sprzedaży dokonywał jej w bezpośrednim związku z działalnością gospodarczą. Tego rodzaju uchylenia się od skutków prawnych milczącego uznania zasadności żądania kupującego sprzedawca dokonywałby na wypadek uznania przez sąd rozstrzygający spór pomiędzy stronami, że nabywca rzeczy zawarł umowę sprzedaży będącą czynnością niezwiązaną bezpośrednio z działalnością gospodarczą, a więc na wypadek przyjęcia przez sąd, że posiada on status konsumenta. W tym też kontekście, zarzut (ewentualny) uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia stanowiącego uznanie żądania kupującego o obniżeniu ceny należy traktować jako formę obrony sprzedawcy w procesie, na wypadek stwierdzenia przez sąd, że kupujący dokonał czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jego działalnością gospodarczą, a zatem, że posiadał przymiot konsumenta.

⁵⁶ Wprowadzony ustawą z 31.07.2019 r. o zmianie niektórych ustaw w celu ograniczenia obciążeń regulacyjnych (Dz.U. z 2019 r. poz. 1495).

(z wyjątkiem art. 558 § 1 k.c., zdanie drugie), a dotyczące konsumenta będą miały zastosowanie do osoby fizycznej zawierającej umowę bezpośrednio związaną z jej działalnością gospodarczą, gdy z treści tej umowy wynika, iż nie posiada ona dla tej osoby charakteru zawodowego, wynikającego w szczególności z przedmiotu wykonywanej przez nią działalności gospodarczej, udostępnionego na podstawie przepisów o Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej (CEIDG). Jak podkreślono w uzasadnieniu ustawy wprowadzającej ww. regulację, przepisy ochronne dotyczące konsumenta będą się odnosić do osób fizycznych zawierających ze sprzedawcą umowy pozbawione dla tych osób charakteru zawodowego, tj. poza zakresem dokonywanych codziennie czynności, wynikających z przedmiotu działalności gospodarczej wskazanych w CEIDG. Obecnie podnoszone są głosy⁵⁷, że wskazane kryteria wyróżnienia osoby fizycznej nie są jednoznaczne i nierzadko wymagać będą trudnego procesu ustalenia, czy umowa posiada charakter zawodowy, jak też jaki jest przedmiot działalności danej osoby fizycznej; tym bardziej, iż dokonując zgłoszenia działalności gospodarczej można wskazać kilka numerów Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) i tylko jedną określić jako działalność wiodącą, niezależnie już od tego, że sam brak wskazania określonej działalności w CEIDG nie oznacza, że przedsiębiorca nie wykonuje jej faktycznie „zawodowo”. Mając na uwadze, że ciężar ustalenia charakteru zawodowego umowy będzie spoczywał na sprzedawcy, aktualna stanie się potrzeba dopuszczenia przez sprzedawcę możliwości powołania na błąd dotyczący osoby kontrahenta i jego sytuacji prawnej, jako błędu dotyczącego treści czynności prawnej.

PODSUMOWANIE

Regulacja objęta art. 561⁵ k.c. budzi istotne kontrowersje co do oceny skutków prawnych bezskutecznego upływu terminu na odpowiedź na żądanie kupującego. Na gruncie przepisów wprowadzających – podobną do objętej art. 561⁵ k.c. – konstrukcję uznania żądania osoby je zgłaszającej, w przypadku braku udzielenia odpowiedzi w terminie, prezentowane są rozmaite poglądy na temat skutków prawnych nierozpatrzenia reklamacji klienta przez jej adresata w ustawowym terminie, tj. poglądy, że regulacje te konstruuje: 1) niewzruszalną fikcję prawną uznania reklamacji; 2) wzruszalne domniemanie prawne uznania reklamacji przez adresata; 3) domniemanie faktyczne uznania reklamacji; 4) uznanie niewłaściwe żądania zawartego w nierozpatrzonej reklamacji.

Zgodnie z koncepcją fikcji prawnej uznania żądania konsumenta na tle art. 561⁵ k.c. rezultatem bezskutecznego upływu 14 dni jest wyłączenie możliwości sprzedawcy uchylenia się od odpowiedzialności za wadę rzeczy. Takie stanowisko pomija istotę odpowiedzialności rękojmianej sprzedawcy i leżącą u jej podstaw zasadę ekwiwalentności świadczeń. Sprzedawca jest odpowiedzialny względem kupującego z tytułu rękojmi, jeśli rzecz sprzedana ma wadę fizyczną lub prawną. Jego odpowiedzialność w ogóle nie powinna powstawać, jeśli w danym stanie faktycznym sprawy nie będziemy mieli do czynienia z wadą rzeczy. Przeciwno takiej

⁵⁷ A. Kubiak-Cyruł [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. M. Załucki, Legalis (el.) 2020, komentarz do art. 556⁴ k.c., nb 2.

koncepcji przemawia również art. 557 § 1 k.c., zgodnie z którym sprzedawca jest zwolniony od odpowiedzialności z tytułu rękojmi, jeżeli kupujący wiedział o wadzie w chwili zawarcia umowy. Wykładnia art. 561⁵ k.c. nie może prowadzić do wyłączenia obowiązywania art. 557 § 1 k.c., który wprowadza ustawowe zwolnienie sprzedawcy z odpowiedzialności z tytułu rękojmi.

W odniesieniu do konstrukcji przyjętej w art. 561⁵ k.c. brak jest też podstaw do przyjmowania domniemania faktycznego. Nie sposób bowiem z braku odpowiedzi na żądanie kupującego w sposób uprawniony wnioskować – przy wykorzystaniu zasad doświadczenia życiowego oraz logicznego rozumowania – o fakcie wystąpienia wady, a ponadto uznaniu przez sprzedawcę oświadczenia kupującego o obniżeniu ceny za uzasadnione. Podobnie, nie jest zasadne traktowanie omawianej regulacji jako domniemania prawnego. W przypadkach bowiem, w których ustawodawca w Kodeksie cywilnym wprowadza domniemanie prawne, wynika to z wyraźnego brzmienia przepisu i użycia jasnego zwrotu „domniemywa się”.

Dokonana w niniejszym opracowaniu analiza uzasadnia stwierdzenie, że na gruncie art. 561⁵ k.c. mamy do czynienia z milczącym uznaniem niewłaściwym przez sprzedawcę oświadczenia kupującego o obniżeniu ceny. Powoduje to, że w przypadku bezskutecznego upływu terminu na ustosunkowanie się do oświadczenia kupującego o obniżeniu ceny, sprzedawca może się powoływać na brak wady rzeczy sprzedanej i inne okoliczności wyłączające lub ograniczające jego odpowiedzialność za wady rzeczy.

Abstract

Monika Serek, *Tacit Granting of a Consumer's Demand in the Context of Warranty-Related Price Reduction*

The Act of 30 May 2014 on Consumer Rights introduced into the Civil Code Article 561⁵, which has no equivalent in the provisions of EU directives on the protection of consumer rights. According to Article 561⁵ of the Civil Code, if the buyer who is a consumer has demanded to have the goods replaced or to have the defect removed or if he/she has made a declaration of price reduction where he/she indicated the sum by which the price is to be reduced, and the seller failed to respond to such demand within the fourteen-day deadline, the seller is deemed to have accepted the demand as justified. The aim of this article is to analyse the seller's options to defend the demand in court proceeding in the event of the tacit expiration of the fourteen-day deadline, based on legal provisions and case law. The main issue of this analysis is answering the question whether the seller who has not responded to the buyer's (consumer's) demand within the statutory time limit can effectively evade liability for the non-compliance of the goods with the contract. In the opinion of the author, if the seller were deprived of the possibility to defend the demand this would be contrary to other provisions on warranty for defects, the purpose of which is to restore the equivalence of parties' performances or to terminate the legal relationship in which such equivalence is lacking. In addition, the granting of the buyer's demand as a result of the seller's silence is a form of improper granting of the demand. This means that the seller may, in court proceedings with the participation of the consumer, challenge the seller's liability under warranty, including the existence of a defects of the goods.

Keywords: *grating a claim, consumer, price reduction, declaration of intent, seller*

Streszczenie

Monika Serek, *Milczące uznanie żądania konsumenta a rękojmiane obniżenie ceny*

Ustawa z 30.05.2014 r. o prawach konsumenta wprowadziła do Kodeksu cywilnego przepis art. 561⁵ k.c., który nie ma swojego odpowiednika w treści dyrektyw unijnych dotyczących ochrony praw konsumenta. Zgodnie z art. 561⁵ k.c., jeżeli kupujący będący konsumentem zażądał wymiany rzeczy lub usunięcia wady albo złożył oświadczenie o obniżeniu ceny, określając kwotę, o którą cena ma być obniżona, a sprzedawca nie ustosunkował się do tego żądania w terminie 14 dni, to uważa się, że żądanie to uznał za uzasadnione. Celem opracowania jest analiza możliwości obrony sprzedawcy przed żądaniem kupującego w postępowaniu sądowym, w przypadku bezskutecznego upływu terminu 14 dni, w szczególności tego, czy sprzedający, który nie udzielił w ustawowym terminie odpowiedzi na żądanie kupującego (konsumenta) może skutecznie uchylić się od odpowiedzialności za niezgodność rzeczy z umową. Wykluczenie możliwości obrony sprzedawcy byłoby sprzeczne z innymi przepisami o rękojmi, których celem jest przywrócenie ekwiwalentności świadczeń albo unicestwienie stosunku prawnego obciążonego brakiem ekwiwalentności. Uznanie żądania kupującego na skutek braku odpowiedzi przez sprzedawcę w terminie 14 dni stanowi formę uznania niewłaściwego, co powoduje, że sprzedawca może w postępowaniu sądowym kwestionować swoją odpowiedzialność z tytułu rękojmi, w tym kwestionować istnienie wady rzeczy.

Słowa kluczowe: uznanie roszczenia, konsument, obniżenie ceny, oświadczenie woli, sprzedawca

Literatura:

1. Adrych-Brzezińska I., *Ciążar dowodu w prawie i procesie cywilnym*, Warszawa 2015;
2. Antoniuk J.R. [w:] *Ustawa o prawach konsumenta. Kodeks cywilny (wyciąg). Komentarz*, red. B. Kaczmarek-Templin, P. Stec, D. Szostek, Warszawa 2014;
3. Brzozowski A., Czachórski W., Safjan M., Skowrońska-Bocian E., *Zobowiązania. Zarys wykładu*, Warszawa 2009;
4. Frąckowiak J. [w:] *System prawa prywatnego*, t. 1, *Prawo cywilne – część ogólna*, red. M. Safjan, Z. Radwański, Warszawa 2012;
5. S. Garlicki, *Odpowiedzialność cywilna za nieszczęśliwe wypadki*, Warszawa 1971;
6. Gizbert-Studnicki T., *Znaczenie terminu „domniemanie prawne” w języku prawnym i prawniczym*, *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny* 1974, nr 1;
7. Grykiel J. [w:] *Kodeks cywilny*, t. I, *Komentarz do art. 1–352*, red. M. Gutowski, Warszawa 2018;
8. Grzesiok-Horosz A., Horosz P., *Ustawa o prawach konsumenta. Kodeks cywilny (wyciąg). Komentarz*, red. B. Kaczmarek-Templin, P. Stec, D. Szostek, Warszawa 2014;
9. Ignatowicz J. [w:] *System prawa cywilnego*, t. I, *Część ogólna*, red. S. Grzybowski, W. Czachórski, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1985;
10. Jezioro J. [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, Warszawa 2019;
11. Katner W.J. [w:] *System Prawa Prywatnego*, t. 7, *Prawo zobowiązań – część szczegółowa*, red. J. Rajska, Z. Radwański, Warszawa 2011;
12. Kołodziej A. [w:] *Ustawa o szczególnych warunkach sprzedaży konsumenckiej. Komentarz*, red. J. Jezioro, Warszawa 2010;
13. Kordasiewicz B. [w:] *System prawa prywatnego*, t. 2, *Prawo cywilne – część ogólna*, red. Z. Radwański, A. Olejniczak, Warszawa 2019;
14. Kubiak-Cyruł A. [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. M. Załucki, Legalis (el.) 2020;
15. Lackoroński B., *Charakter prawa do obniżenia ceny*, *Zeszyty Prawnicze. Biuro Analiz Sejmowych Kancelarii Sejmu* 2013, nr 4(40);

16. Machnikowski P. [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, wyd. 9, Warszawa 2019;
17. Mularski K., *Czynności podobne do czynności prawnych*, Warszawa 2011;
18. Pisuliński J. [w:] *System Prawa Prywatnego*, t. 7, *Prawo zobowiązań – część szczegółowa*, red. J. Rajski, Z. Radwański, Warszawa 2011;
19. Pajor T. [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Część ogólna*, red. M. Pyziak-Szafnicka, P. Księżak, Warszawa 2014;
20. Piasecki K., *Kodeks cywilny. Komentarz. Księga pierwsza. Część ogólna*, Kraków 2003;
21. Pyziak-Szafnicka M. [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz. Część ogólna*, red. M. Pyziak-Szafnicka, P. Księżak, Warszawa 2014;
22. Pyziak-Szafnicka M., *Uznanie długu*, Warszawa 1996;
23. Radwański Z., *Zarys części ogólne prawa cywilnego*, Warszawa 1979;
24. Sobolewski P. [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. K. Osajda, Warszawa 2017;
25. Sołtys B. [w:] *Ustawa o prawach konsumenta. Kodeks cywilny (wyciąg)*, red. B. Kaczmarek-Templin, P. Stec, D. Szostek, Warszawa 2014;
26. Strzebińczyk J. [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, Warszawa 2016;
27. Szpunar A., *Wpływ uznania roszczenia na bieg przedawnienia*, *Nowe Prawo* 1973, nr 7–8;
28. Wolak G., *Milczenie jako dorozumiane złożenie oświadczenia woli. Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 2 lutego 2017 r., I CSK 203/16*, *Studia Prawnicze. Rozprawy i materiały* 2017, nr 2(21);
29. Wolter A. [w:] *Prawo cywilne. Zarys części ogólnej*, A. Wolter, J. Ignatowicz, K. Stefaniuk, wyd. 2, Warszawa 2001;
30. Wolter A. [w:] *Prawo cywilne. Zarys części ogólnej*, A. Wolter, J. Ignatowicz, K. Stefaniuk, Warszawa 2018;
31. Żok K., *Obniżenie ceny w świetle znowelizowanych przepisów o rękojmi*, *Ius Novum* 2016, nr 4;
32. Żuławska Cz. [w:] *Komentarz do kodeksu cywilnego. Księga trzecia. Zobowiązania*, t. 2, wyd. 10, Warszawa 2011.